

ZAWARTOŚĆ OPRACOWANIA

I. Część opisowa

- Wprowadzenie
- Zestawienie tabelaryczne

II. Część graficzna

1. Sytuacja – lokalizacja instalacji multimedialnych
i elementów ekspozycji 1:500

OPIS

**PROJEKT WYKONAWCZY
SCENARIUSZ WYSTAWY STAŁEJ ORAZ PROPOZYCJE AKTYWIZACJI
ZWIEDZAJĄCYCH „PARK KULTUROWY KORYCIN- MILEWSZCZYZNA”**

I. CZĘŚĆ OGÓLNA

- 1. Inwestor :** **Gmina KORYCIN**
ul. Knyszyńska 2A
16-140 Korycin
- 2. Jednostka projektowa :** **Atelier ZETTA**
ul. Suraska 2/11
15-422 Białystok
- 3. Autor :** **mgr inż. arch. Zenon ZABAGŁO**
- 4. Współpraca :** mgr inż. Maciej Ambrosiewicz

A. WPROWADZENIE

Opracowanie zawiera omówienie elementów wchodzących w skład zespołu parku kulturowego oraz dawnego folwarku. Zawarte zostały w nim wytyczne realizacyjne, z którymi koresponduje część rysunkowa oraz propozycje wykonania elementów (maszyn, gier i modeli) do realizacji już w czasie działania zespołu (kolejny etap realizacji). Wykaz elementów wchodzących w skład aranżacji wyposażenia parku kulturowego i dawnego folwarku został umieszczony w zestawieniu tabelarycznym. Załącznikiem do zestawienia tabelarycznego są opisy gier oraz teksty wzbogacające warstwę poznawczą dostępną na tablicach i poprzez sczytywanie kodów QR.

ZARYS DZIEJÓW PARKU KULTUROWEGO

Ten stosunkowo niewielki teren w osadzie Milewszczyzna jest znakomitą świadectwem zmian, jakie zachodziły w tej części Europy na przestrzeni kilku tysięcy lat. W chwili obecnej na terenie tym widoczne są zarysy średniowiecznego grodziska, kamienne zabudowania folwarku. Poniżej grodziska przepływa niewielka rzeczka Kumiałka, w bezpośrednim sąsiedztwie rzeki widoczne są ślady po stawie, co świadczy o wykorzystywaniu w tym miejscu spiętrzania wody do napędzania urządzeń młyńskich.

PROJEKT WYKONAWCZY
SCENARIUSZ WYSTAWY STAŁEJ ORAZ PROPOZYCJE AKTYWIZACJI
ZWIEDZAJĄCYCH „PARK KULTUROWY KORYCIN – MILEWSZCZYNA”

Prowadzone prace pozwoliły określić liczne warstwy kulturowe, co potwierdziło pierwotne przypuszczenia o walorach tego miejsca i znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego regionu. Badania archeologiczne pozwoliły na ustalenie chronologii dziejów tego miejsca. Natrafiono na pozostałości z epoki brązu, określone jako kultura trzciniecka (potwierdzenia materialne - fragmenty ceramiki oraz nieliczne zabytki krzemienne). Z okresu wczesnośredniowiecznego X lub 1. połowy XI wieku zlokalizowano pozostałości grodu i rozległej otwartej osady (dzięki zastosowaniu datowania metodą radiowęglową wież datowanie zostało określone na okres pomiędzy 954 a 1024 rokiem).

Miejsce to było również wykorzystywane na przełomie średniowiecza i okresu nowożytnego (potwierdzają to odnalezione fragmenty ceramiki).

Z wieku XVIII-XIX na terenie majdanu grodziska odnaleziono ośmioboczną podstawę wiatraka typu holenderskiego.

Na początku XX wieku został zbudowany tutaj drewniany dwór kryty dachówką.

Na etapie realizacji projektu parku kulturowego zapadła decyzja o przeniesieniu na majdan grodziska wiatraka typu holenderskiego ze wsi Jatwież Duża.

LOKALIZACJA

Zespół obiektów jest zlokalizowany na działkach o numerach ewidencji geodezyjnej gr. 4, II/1, 48, 53 w miejscowości Milewszczyzna gmina Korycin. Po wschodniej stronie drogi znajdują się zabudowania folwarku.

OKREŚLENIE ZAKRESU OPRACOWANIA

Osią, wokół której ma oscylować ideowe przesłanie parku kulturowego, jest wytwórczość ludowa, ze szczególnym zaakcentowaniem zagadnienia wytwarzania, przetwarzania i przechowywania żywności. Zwiedzającym przybliżone zostanie również bogactwo nawarstwień kulturowych, jakie zostaną ucytelnione na etapie adaptacji i aranżacji w obrębie grodziska i folwarku. Pokazanie 3. tysięcy lat dziejów tego miejsca, od epoki brązu, dzięki dobrze rozpoznany pozostałościom archeologicznym z czasów średniowiecza i czasów nowożytnych, do początku XX wieku. Przekaz ekspozycji ma być ukierunkowany na pokojową, codzienną działalność mieszkańców bytujących w sąsiedztwie grodziska. Należy pamiętać, że grodzisko służyło raczej jako ochrona mienia i życia ludzi, a nie jako obiekt służący agresji militarnej. Stopień zachowania poszczególnych warstw kulturowych jest bardzo zróżnicowany. Na tym zróżnicowaniu i nawarstwianiu się śladów po aktywności mieszkańców ma być budowana wystawa stała.

PROJEKT WYKONAWCZY
SCENARIUSZ WYSTAWY STAŁEJ ORAZ PROPOZYCJE AKTYWIZACJI
ZWIEDZAJĄCYCH „PARK KULTUROWY KORYCIN – MILEWSZCZYZNA”

Obiekty wchodzące w skład parku kulturowego są przeznaczone na potrzeby: wystawy stałej oraz aktywizacji zwiedzających w bezpośrednim jej sąsiedztwie.

W pomieszczeniach zlokalizowanych w obiektach kubaturowych na terenie grodziska („dwór” i wiatrak) oraz w zabudowaniach folwarku mają być umieszczone eksponaty (artefakty i modele) oraz narracyjna wystawa ukazująca dziedzictwo kulturowe oraz działalność gospodarczą Milewszczyzny. Na potrzeby wystawy zostaną wykorzystane eksponaty, obiekty rekonstruowane, prezentacje multimedialne i gry edukacyjne.

Użyte na wystawie elementy mają służyć przedstawieniu walorów kulturowych a ściślej gospodarczej aktywności charakterystycznej dla kolejnych epok. Dzieje grodziska staną się osią wystawy, wokół której oscylować mają różne elementy składające się na wspólny układ narracyjny, z ujednoliconą pod względem plastycznym formą.

Celowe wydaje się pokazanie, jak wyglądał dzień powszedni w różnych okresach bytowania ludzi w grodzisku, ale również w jego sąsiedztwie.

Przeniesienie wiatraka typu Holender na teren parku ze wsi Jatwież Duża pozwoli na jego zachowanie dla kolejnych pokoleń, a jednocześnie przybliży problematykę przetwórstwa (wytwarzania) żywności; jednak to nie tylko żywność będzie eksponowana; wytwórczość ludowa i rzemiosło zostaną również uwzględnione, w tym tkactwo, pozyskanie lnu i wełny oraz ich przetwórstwo. Wiatrak w podstawie będzie miał umieszczone instalacje umożliwiające oglądanie jego wnętrza bez konieczności wchodzenia na kolejne kondygnacje. W szczycie wiatraka zostanie umieszczona kamera dzięki, której będzie można oglądać okolice parku kulturowego (obraz z kamery będzie wyświetlany na monitorze)

Punktem wyjścia do opracowania scenariusza jest samowystarczalność polskiej wsi. Wieś była niemal samowystarczalna do okresu drugiej wojny światowej. Wytwarzano: narzędzia, ubiory, materiały budowlane, środki transportu.

Przykładem takiej samowystarczalności jest wytwarzanie mąki i kasz w małej skali przy użyciu ręcznych żaren lub stęp, ale także już w znacznie większej skali przy użyciu młynów napędzanych spadkiem wody (młyny takie znajdowały się na rzeczce Kumiałaka) oraz wiatraków, które do lat 50. ubiegłego wieku wraz z wieżami kościelnymi stanowiły ważne dominanty w wiejskim krajobrazie podlaskiej wsi.

Zlokalizowanie wiatraka na wyniesieniu, na jakim znajdują się pozostałości grodziska, utworzy dominantę w krajobrazie doliny rzeczki Kumiałki. Obiekt taki

będzie magnesem przyciągającym turystów. Kolejne atrakcje turyści odnajdą wokół wiatraka.

Projekt architektoniczny koresponduje ze scenariuszem stałej wystawy oraz aktywności oferowanych zwiedzającym na terenie parku kulturowego i folwarku. Istotną częścią muzeum są muzealia (ruchome obiekty zabytkowe) eksponowane w wydzielonych przestrzeniach. Muzealia (oryginalne artefakty) mają korespondować z narracyjną częścią wystawy stałej. Uzupełnieniem muzealiów będą modele oraz maszyny i gry edukacyjne zachęcające zwiedzających do aktywnego poznawania walorów gminy Korycin.

Scenariusz wystawy uwzględnia potrzeby różnych grup wiekowych. Do młodzieży szkolnej ma być skierowany bogaty program gier i zadań edukacyjnych; zgodnie z zasadą „uczyć - bawiąc”; tworzony scenariusz ma nie unikać również tradycyjnych form przekazu w postaci tabliczek opisujących eksponaty, plansz i prezentacji umieszczonych w monitorach dotykowych. Na terenie parku kulturowego można będzie prowadzić lekcje muzealne,

do których jako wsparcie dydaktyczne będą służyć stałe elementy wystawy. Wystawa ma być dostępna dla osób niepełnosprawnych ruchowo. Opisy i treści multimedialne, warunki techniczne mają być dostosowane do wszystkich grup wiekowych zwiedzających.

Opisy obiektów na wystawie stałej mają być przygotowane w trzech wersjach językowych oraz uzupełnione informacjami w alfabecie Braille’a.

Na teren parku i folwarku wchodzi się od strony drogi. Zwiedzanie zaczyna się jeszcze przed wejściem do wydzielonych ogrodzeniami i zielenią grodziska i folwarku. Zespół można zwiedzać, korzystając z oznaczeń umieszczonych na tzw. słupach milowych, które pełnią funkcję kierunkowskazów i tabliczek informacyjnych, a umieszczone na nich kody QR (Kody QR (z ang. QR Code czyli Quick Response Code; to kody kreskowe pozwalające na zapisanie dużej ilości danych).

Zwiedzanie można będzie prowadzić w kilku wariantach. Można je będzie zacząć od bramy głównej grodziska lub od wejścia na teren dawnego folwarku.

Ścieżki prowadzone przez część ekspozycyjną zlokalizowaną na otwartym terenie przy wałach, na majdanie grodziska w dworze oraz w wiatraku będą ułatwiał poruszanie się po terenie.

Dzięki „słupkom milowym” zwiedzający nie powinni pominąć oferowanych im do obejrzenia obiektów lub skorzystania z zainstalowanych maszyn i gier edukacyjnych. Na terenie zespołu konieczne jest umieszczenie obiektów trwałych zawierających przesłanie dla kolejnych pokoleń. Proponuje się ustawienie kamienia-obelisku, a pod nim zakopanie kapsuły pamięci adresowanej do kolejnych pokoleń. Kamień byłby poprzez odpowiednie zabiegi plastyczne wizualnie skorelowany z kamieniem młyńskim wmontowanym w ścianę ogrodzenia folwarku.

Na terenie zespołu znajdują się elementy oryginalne, które można i należy wykorzystać na potrzeby ekspozycji. Jest nim na przykład wspomniany kamień młyński.

Elementem wzmacniającym tę korelację jest wykorzystanie kamienia młyńskiego (forma koła) do pokazania zmienności pór roku. Oryginalne drzwi osłaniające wejście do piwnicy byłyby częścią tej instalacji. Drzwi są stosunkowo stare, mają konstrukcję szpungową (obecnie bardzo już rzadką). Piwnica jest elementem wystawy, będą w niej umieszczone zapasy w naczyniach zasobowych. Wejście do piwnicy, wejście pod ziemię może być wykorzystane do symbolicznego przesłania. Na drzwiach zostaną umieszczone blakier oświetlające tablicę ustawioną na dziedzińcu folwarku w ten sposób, aby promienie słońca oświetlały ją w zależności od pór roku. Ważne jest wyeksponowanie przesilenia zima-wiosna, wiosna-lato i lato-jesień. Podkreślanie znaczenia kultur agrarnych na przestrzeni dziejów, to jeden z elementów tego zabiegu. Na potrzeby edukacyjne można odwołać się np. do Persefony, której wyjście ze świata podziemi oznaczało wiosnę (powiązanie z piwnicą i wejściem do niej). Przy tej okazji można odwołać się do słowiańskiej bogini Marzanny, ale także do litewskiej (bałtyjskiej) bogini wiosny i kwiatów Pergrubė.

Cele parku kulturowego

- ochrona i konserwacja oryginalnej substancji zabytkowej grodziska, innych warstw kulturowych i przeniesionego wiatraka;
- edukacja i popularyzacja dziejów regionu oraz tradycji związanych z obszarem parku kulturowego.

FUNKCJA

PARK KULTUROWY KORYCIN – MILEWSZCZYŻNA ma pełnić szereg funkcji:

- wystawienniczą;
- integracyjną (spotkania, wydarzenia o charakterze edukacyjnym i kulturotwórczym);
- obsługi ruchu turystycznego.

Grupy docelowe:

- od dzieci w wieku przedszkolnym poprzez uczniów szkół różnych poziomów, studentów do osób dorosłych;
- turyści krajowi i zagraniczni w różnym wieku;
- osoby niepełnosprawne.

Scenariusz ekspozycji zakłada, że będzie można ją zwiedzać indywidualnie lub z przewodnikiem. Przebieg ścieżek oraz aranżacja ekspozycji stanowi ograniczenie w ilości osób odwiedzających obiekt. Grupa z przewodnikiem nie powinna przekraczać 30 osób. Jednorazowo w obiekcie będzie mogło przebywać na wystawie stałej do 150 osób. Dla takiej ilości osób przewidziane zostały elementy składające się na ekspozycję (możliwość spokojnego, indywidualnego zapoznania się z treściami umieszczonymi na posterach, w monitorach oraz korzystania z maszyn i gier edukacyjnych; średni czas zwiedzania przewidziany został na 90 minut; po wgraniu kodów QR zwiedzający będą mogli czas kontaktu z obiektem przedłużyć). W przypadku „nakładania się” grup, część zwiedzających będzie mogła przebywać w sali na terenie folwarku lub korzystać z szeregu aktywności w bezpośrednim sąsiedztwie budynku, np. korzystając z questów, których treści będą dotyczyły sąsiedztwa parku kulturowego.

B.OPIS WYSTAWY

Opis ogólny

Wystawa ma charakter narracyjny, ma zapoznać zwiedzających z możliwościami gospodarczymi, jakimi dysponowali osadnicy z poszczególnych okresów. W pokonywaniu kolejnych części wystawy będą pomocne „słupki milowe” z kodami QR oraz ze strzałkami kierunkowymi. Na obecnym etapie przewidzianych jest osiem takich „słupków” z kodami QR; część tablic również będzie miała kody QR.

Elementy wchodzące w skład wystawy stałej stanowić powinny jednolitą kompozycję. Poszczególne elementy wystawy mają składać się na czytelną informację o walorach kulturowych poszczególnych elementów reprezentujących kolejne okresy funkcjonowania terenu znajdującego się obecnie w granicach parku kulturowego. Niezależnie od warstwy poznawczej, informacyjnej i estetycznej Park kulturowy ma trzy główne i równoważne sobie cele: rozrywka – nauka – dydaktyka. Plastyczne elementy wystawy stałej umieszczonej w obiektach kubaturowych oraz elementów zlokalizowanych poza nimi powinny układać się harmonijnie – pod względem kolorystycznym i przestrzennym. Efekt ten ma być wzmocniony poprzez zastosowanie powtarzalnych zasad korzystania z poszczególnych części składowych elementów stanowiących wystawę stałą.

Jako elementy składowe rozumiane są części wystawy odnoszące się do: okresu pradziejowego z pokazaniem najstarszych rozpoznanych warstw kulturowych sprzed 3. tysięcy lat, ze szczególnym zaakcentowaniem funkcjonowania w tym miejscu grodziska.

W ramach tej warstwy proponowana jest rekonstrukcja wybranych elementów, jednak bez tworzenia pełnej rekonstrukcji wałów, palisad, bram lub stołu (wieży). Brak informacji daje możliwość kreowania elementów przestrzennych, które mogą sugerować zwiedzającym, jak hipotetycznie to miejsce mogło wyglądać na przełomie X i XI wieku.

Przestrzeń ekspozycyjna jest podzielona na dwie główne części - grodzisko i folwark.

Grodzisko

Na terenie grodziska znajdują się:

1. Wały I i wały II (dwie linie wałów) z rekonstruowanymi elementami średniowiecznych fortyfikacji i ścieżkami prowadzonymi między wałami, majdan grodziska oraz dwie bramy.
2. Brama (południowa).
3. Dwór (szklana konstrukcja zbudowana nad fundamentami nieistniejącego od ponad pół wieku dworu).
4. Piwnica (obiekt w sąsiedztwie bramy południowej).
5. Fundamenty wiatraka z XVII wieku (osłonięte szklaną konstrukcją).
6. Fundamenty wiatraka z XIX wieku (osłonięte szklaną konstrukcją).

7. Wiatrak przeniesiony z miejscowości Jatwież Duża.

8. Makiety (trzy makiety pokazujące grodzisko i jego okolice w następujących okresach: grodzisko na przełomie X i XI wieku, wiek XVII i XVIII, przełom wieku XIX i XX).

Folwark

1. Obora nr 1 (północna).
2. Stodoła nr 2 (środkowa).
3. Obora nr 3 (południowa).
4. Mur kamienny z bramą i wmurowanym kołem młyńskim.

W tej części zespołu mieści się:

- sala wielofunkcyjna umiejscowiona w zaadaptowanym budynku gospodarczym znajdującym się z sąsiedztwie zespołu obiektów parku kulturowego;
- część wystawy eksponującej muzealia (oryginalne artefakty oraz modele lub kopie);
- laboratorium przeszłości (propozycja nazwy dla wystawy interaktywnej, w skład laboratorium powinny wchodzić gry i maszyny edukacyjne), tutaj zwiedzający będą mogli skorzystać z maszyn edukacyjnych (koła garncarskie), zapoznać się z dawnymi technikami rozniecania ognia, spróbować swoich sił w tkaniu (przy użyciu prostych krosien);

W tej części poznają rytm pracy na roli wyznaczany przez pory roku (tablica pór roku połączona z wykorzystaniem „oka przemian”, tj. otworu w kamieniu młyńskim, przez który będzie można oświetlać określone miejsca na tablicy i dzięki temu poznawać zakres aktywności rolników w zależności od pory roku (od wiosny do jesieni).

Zaplecze obsługi zwiedzających.

Do zaplecza zalicza się:

- zespół toalet;
- punkt z informacją turystyczną oraz sklepikiem z pamiątkami;
- miejsce wypoczynkowe.

Wystawa muzealiów (artefaktów) oraz modeli we dworze i na terenie folwarku

Charakter wystawy jest uzależniony od rodzaju muzealiów, jakie znajdują się w zbiorach (zostaną przekazane na potrzeby ekspozycji). Powinny znaleźć się tutaj

przedmioty odnalezione w czasie badań archeologicznych oraz przedmioty codziennego użytku będące materialnym dziedzictwem gminy Korycin.

Eksponowanie takiego obiektu, jakim jest oryginalny wiatrak z dobrze zachowanym wyposażeniem, skłania do pokazania zagadnień związanych z żywnością. Gmina Korycin ma na tym polu spore osiągnięcia (słynne sery korycińskie i truskawki). Wiatrak jest ważnym elementem wystawy stałej, jednak z uwagi na ograniczony do niego dostęp, warunki ppoż.

i utrzymanie obiektu w dobrym stanie technicznym, konieczne jest zastosowanie rozwiązań ingerujących w sposób minimalny w oryginalną substancję .

Kolejnym elementem, którym można i należy zainteresować zwiedzających, jest wytwarzanie tkanin. Wytwarzanie tkanin było ważną częścią życia mieszkańców korycińskich wsi. Na wystawie pokazane będzie tkactwo, pozyskanie lnu i wełny; także przetwarzanie tych materiałów.

Pokazane zostanie również garncarstwo; zwiedzający będą mogli spróbować swoich sił przy wytwarzaniu garnków na kole garncarskim. Tego rodzaju aktywność jest adresowana do zwiedzających powyżej 10-12 roku życia. Młodszy będą mogli spróbować zrobić z gliny łatwiejsze do wykonania przedmioty (np. listki, figurki zwierząt itp.).

Elementy wystawy:

- historia dworu z nawiązaniem do obiektów mieszkalnych znajdujących się w tym miejscu, od średniowiecza do współczesności; pokazanie, jak ludzie mieszkali w różnych okresach, warunki sanitarne, obciążenie określonych kubatur mieszkańcami, ubiór, nawiązanie do warunków klimatycznych, bowiem sposoby budowy domostw, ubiór, ale i dieta wynikają z warunków klimatycznych;

- pozyskanie żywności - uprawy, dieta mieszkańców tego miejsca na przestrzeni dziejów,

zabawa w mielenie zbóż przy użyciu różnych żaren.

Jest to nawiązanie do wiatraków i młyna, który wykorzystywał siłę napędową pobliskiej rzeki.

Pokazanie rozwoju techniki przetwarzania żywności – mielenie, przechowanie, problemy wynikające z przechowania żywności etc.

Laboratorium przeszłości

**PROJEKT WYKONAWCZY
SCENARIUSZ WYSTAWY STAŁEJ ORAZ PROPOZYCJE AKTYWIZACJI
ZWIEDZAJĄCYCH „PARK KULTUROWY KORYCIN – MILEWSZCZYŻNA”**

Część wystawy wewnątrz dworu ma służyć prowadzeniu lekcji muzealnych (zajęć edukacyjnych). Laboratorium przeszłości już poprzez nazwę ma kierować swoje przesłanie do młodszej części zwiedzających, chociaż użyte środki i zakres wiedzy do przekazania ma być adresowany do różnych grup wiekowych.

Materiał merytoryczny do przekazania zwiedzającym powinien koncentrować się na kolejnych okresach, tj.

- przełom X i XI wieku (okres użytkowania grodu),
- wiek XVII i XVIII,
- przełom wieku XIX i XX.

Wystawa pokaże nie tylko materialną stronę życia mieszkańców wsi. Treściom dotyczącym kultury materialnej będą towarzyszyły informacje odnoszące się do dziejów i historii tej części Europy, informacje o wierzeniach i przesądach.

Białystok, 28.10.2016 r.

Opracował :